AMIC

Publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República
editada pels Serveis de Cultura al Front del Departament de Cultura de la Generalitat

(nº 1)

EDITORIAL

Aquest periòdic, soldat català de l'Exèrcit de la República, és la primera expressió que t'arriba a les mans de les activitats dels "Serveis de Cultura al Front".

Aquest organisme, creat per al teu servei per la Conselleria de Cultura del Govern de la Generalitat, ve a realitzar vora teu una missió essencial en la lluita que venim sostenint No és que aquesta missió hagués estat fins ara negligida; des que empunyares les armes en els dies ja llunyans del juliol memorable, fins avui, la Conselleria de Cultura ha vingut treballant perquè no et manquessin els mitjans d'esplai digne i de cultiu espiritual a què tenies dret, un dels drets que defensaves amb l'arma al braç i amb l'esperit tens d'emoció. Avui, creat aquest Exèrcit formidable i exemplar, restava facilitada l'organització regular d'uns serveis que, en la improvització dels primers temps no podia arribar a una coordinació adequada. Els "Serveis de Cultura al Front" han vingut a coordinar aquelles iniciatives disperses que fins avui s'havien realitzat, a crear-ne moltes d'altres de noves i a donar una unitat al seu funcionament.

El periòdic era un nexe insubstituïble per a tots els serveis, i a la vegada un mitjà de comunicació i un enllaç directe entre tu i l'organisme propulsor. D'ací a molt pocs dies ja rebràs altres mostres de la nostra activitat. Diversos llibres, realitzats expressament per a tu, d'acord amb l'hora que estem vivint, vindran a fer-te companyia en aquestes terres on deixes la teva suor i el teu esforç. Però, entretant, a través d'aquest primer full, ja hauràs tingut ocasió de conèixer els nostres propòsits i de contribuir a la seva realització amb el teu ajut. Perquè encara que l'organisme que et parla des d'aquest periòdic hagi estat creat exclusivament per al teu servei, per a millor realitzar la seva missió necessita també del teu ajut. En aquest periòdic hi hem de conviure tots; vosaltres i nosaltres. I de vosaltres, tant els que lluiteu a Aragó com a l'Alcàrria, a Madrid com a Andalusia.

El títol que hem escollit per al periòdic ha de tenir per a tu un ressò molt significatiu. Volem que arribis a considerar-lo com un amic, com un enllaç directe amb la teva terra, que et dugui la mateixa emoció que deuen dur-te les cartes dels teus amics i dels teus familiars.

Els "Serveis de Cultura al Front" vénen prop teu a recordar-te constantment la veritable naturalesa d'aquesta guerra; és una lluita de la cultura que es defensa contra l'opressió, una lluita de l'esperit, que vol ésser lliure, contra els que pretenen privar-li la volada. Que al final, a l'hora de la victòria, al costat de la victòria de les armes i de les idees col·lectives, puguis proclamar també aquella altra victòria individual del teu esperit: la victòria damunt tu mateix. Que cada pam de terreny conquistat a l'enemic per les teves armes dugui paral·lela la conquesta d'una major llum en la teva intel·ligència. Sense aquestes petites victòries individuals, la gran victòria de l'Exèrcit de la República perdria el millor dels seus sentits.

Els "Serveis de Cultura al Front" vénen a contribuir, a primer rengle, a què es realitzin l'una i l'altra.

ELEGIA

a tots els soldats catalans morts en defensa de les llibertats

Dia dels Morts, grisor de la matèria
sota la llum que ja pressent l'hivern!
Cremen en pau, al port del cementiri,
totes les llànties, plany etern
del repòs vacil·lant, de la carn morta
que no accepta del tot el negre oblit,
perquè sap que els estels vetllen en l'aire
i els sentinelles en la nit...
Oh, vides rectes, joventuts caigudes
per amor a l'honor dels catalans!
Quina suprema voluntat defensa
l'amor cordial entre germans?
Més enllà d'aquests límits de carn viva
patiu encar pel jurament d'enyor,
i les despulles sota flors conserven
el sagrament del vell dolor...
Noms esborrats, cadàvers dintre l'ombra,
vetllen la flama del silenci pur,
Oh, forces mudes que forgeu per sempre
la Catalunya del futur!

A. ESCLASANS.

OBEIR

Pocs seran els soldats de l'Exèrcit de la República que uns anys enrera haurien cregut que l'atzar de la seva vida els destinaria a les funcions militars. Les seves idees i sentiments, la pròpia formació professional no els encarrilava cap a les activitats bèl·liques. Es per això que són molts els que senten una profunda sorpresa en veure's convertits en soldats, en formar part d'aquest gran organisme disciplinat que és un Exèrcit.

Voldríem dir amb senzilles paraules a aquests amics, com poden sentir l'íntim i noble orgull, —ells, homes lliures— de servir com a soldats.

No és l'afany de domini, ni l'ambició rencorosa, ni la crueltat venjativa, que els han fet prendre les armes, i lluitar amb coratge fins el darrer sacrifici. Es precisament l'exigència superior de defensar la dignitat de l'home lliure, la que els obliga com un suprem imperatiu moral, a obeir. La voluntat humana no pot prendre una major altesa que en aquesta aparent paradoxa de servir per a la llibertat. Per a conservar el dret d'ésser lliures com a catalans, com a espanyols, com a homes, els soldats de l'Exèrcit de la República, lluiten i obeeixen amb la disciplina de soldats.

Necessitat i orgull de la República ha estat la formació de l'Exèrcit regular. Necessitat, perquè es veié obligada a defensar-se d'altres Exèrcits que l'atacaven, oposant enquadrament, organització i disciplina a la dels enemics. Orgull, perquè ha pogut organitzar amb esforç voluntariós un Exèrcit cada cop tècnicament més perfecte, en el qual l'obediència no és deguda a l'automatisme passiu o a la servitud imposada, sinó a la conformitat en el propòsit i en la intenció voluntàriament consentida.

No podia ésser d'altra manera en homes de pensament i de cor, que comprenen el sentit de la lluita i saben com ha estat inexorablement forçós defensar-se dels que volien apagar aquella sagrada flama íntima de la llibertat de l'home, en la qual es conté tota la dignitat de l'ànima i la mateixa raó de l'existència. Saben, els soldats que lluiten, com és dolorosament necessari defensar Espanya — l'Espanya que els enemics es posen als llavis mentre la destrueixen i enrunen— de l'allau de tropes mercenàries i extrangeres, que amb la seva invasió han convertit la lluita en guerra d'independència. I saben, com a catalans, que en defensar la Llibertat, la República i Espanya, defensen la terra i l'ànima de Catalunya.

Perquè comprenen l'exigència indeclinable de la guerra, practiquen l'alta virtut militar d'obeir. D'obeir, amb una disciplina conscient, que superi tots els impulsos, reaccions i sofriments. I aquell que més senti els anhels de llibertat, més meritori i exemplar és que els subjecti i els refreni, que comprengui que servint és com millor els serveix. Han d'ésser sobretot els que tenen l'ànima tivant d'ideals oberts i generoses rebel·lies, els que senten la profunda dignitat de l'home lliure, aquells que per a defensar-los s'han de sotmetre voluntàriament a una disciplina més abnegada i més severa. Perquè avui, el primer deure dels que estimen la llibertat és el d'obeir.

LA CULTURA CATALANA

R 419.181

1) Període inicial

1) *Concepte de la cultura catalana.*— Sota la denominació de Cultura catalana comprenem aci totes les manifestacions culturals, literàries, científiques o docents, que s'han produït en llengua catalana o que, havent-se produït en una altra llengua, han estat suscitades o inspirades per un esperit autènticament català. Aquest esperit no es manifesta plenament sinó quan Catalunya té consciència de la seva personalitat collectiva, però viu i panteixa en altres èpoques, quan Catalunya no forma encara una unitat política o quan, després d'haver-la format, sofreix un llarg període de decadència.

2) *Orígens.* — Com totes les cultures dels pobles neo-llatins, la cultura de Catalunya es fonamenta en la cultura llatina, i, específicament, en la cultura cristiana occidental. En els primers temps de la Catalunya comtal, durant la Reconquesta, la cultura catalana es produeix en llatí i és exclusivament eclesiàstica, puix que només els clergues eren lletrats. Aquesta cultura no ofereix a Catalunya característiques pròpies. Hi havia, com en tota l'Edat Mitjana, un divorci cultural absolut entre l'element eclesiàstic, que monopolitzava el saber, i l'element no eclesiàstic, o sigui la resta de la societat, incloent-hi els nobles i els rics, que era illetrada i ignorant.

Per tant, la cultura es confinava als convents i la monopolitzaven els clergues lletrats, els quals, amb llurs escoles i llurs escriptoris o sales on els llibres eren copiats, formaven un feliç contrapès, com observa Nicolau d'Olwer, a l'absorció aristocràtica, puix que els clergues eren reclutats en tots els estaments socials. Això no vol dir que els clergues parlessin sempre llatí, puix que els predicadors, quan s'adreçaven al poble, ho feien en llengua vulgar, que era l'única que la gent entenia.

3) *El període trobadoresc.* — Al segle XIII, l'organització feudal s'estabilitza i la societat no solament es divideix en clergues i llecs, sinó que aquests darrers es divideixen en cortesans i vilans. Aquesta divisió escampa entre els cortesans el sentiment cavalleresc, a favor del qual neix una poesia galana i sovint conceptuosa, que té el seu màxim exponent en els trobadors. El poble, però, conserva els seus cants religiosos que moltes vegades són versions catalanes de cants litúrgics llatins, i segueix repetint, en llengua vulgar, cançons satíriques i amatòries, llegendes i narracions que constitueixen un fons cultural inapreciable que, per repetir-se per tradició oral, han deixat molt poc rastre en el folklore català.

La poesia trobadoresca, com la cultura eclesiàstica, es produeix a Catalunya al marge de la llengua del país, puix que els trobadors catalans no empren en llurs composicions el català, sinó una llengua molt germana, però diferent, la provençal, i això fins a les darreries del segle XIII. Però, aviat la poesia catalana accepta un llenguatge híbid, com observa Nicolau d'Olwer, "i en el segle XV prevé a despullar-se de les darreres formes provençals que damunt d'ella graviten".

El fet que els primers poetes cultes d'un poble es manifestin en una llengua forastera no és específic a Catalunya; el mateix esdevé a Castella, on la poesia culta depèn en els seus orígens de la poesia galaico-portuguesa.

4) *Naixença de la cultura específicament catalana.* — La cultura específicament catalana neix amb l'eclosió del geni de Ramon Llull, veritable enciclopedista del seu temps. Llull resumeix la cultura catalana en el moment que Catalunya ja ha allunyat de les seves fronteres els musulmans i ha conquerit les Balears i València, on la llengua catalana assoleix nous dominis. En certa manera, Llull resumeix i tot la cultura universal de tots els països cristians, la qual cosa vol dir que en aparèixer al món de la cultura, Catalunya hi representa tot d'una un dels papers més brillants, puix que hi aporta el saber i les obres d'un home que fou una de les primeres figures del seu temps.

Simultàniament a l'aportació cultural de Llull, el qual encara reserva la llengua llatina per a les especulacions filosòfiques, Arnau de Vilanova realitza una intensa labor científica amb traduccions i obres originals, mentre els primers cronistes catalans il·lustren la prosa narrativa amb un gènere que serà l'orgull de les lletres catalanes, per bé que la història pròpiament dita, que fins aleshores s'havia produït exclusivament en llatí, continuï produint-s'hi en bona part. El llatí és de mica en mica arreconat dels afers públics, i així veiem que Jaume I el substitueix pel català en les escriptures i els debats judicials del regne de València. Així mateix comença a florir l'oratòria en els debats de les Corts catalanes.

5) *Ramon Llull.* — La figura gegantina de Ramon Llull omple un període cultural de mig segle. Nat a Mallorca el 1235, mor als vuitanta anys, deixant una obra formidable, tant pel seu volum com per la seva qualitat. Ramon Llull és el primer en data dels clàssics catalans. En la seva joventut escriví poesies en provençal, a la moda trobadoresca. I fou, a més de poeta, filòsof, teòleg, predicador, moral sta, jurista, metge, matemàtic i químic. Com a pensador no es va contentar de separar-se de la filosofia d'Aristòtil, sinó que va tendir a substituir la dialèctica ar stotèlica per un sistema que abreugés els mitjans de recerca i posés la ciència a l'abast de tothom. Va cercar, en totes les coses, les lleis d'unitat i d'harmonia i escriví l'*Ars magna generalis*, on s'eleva a les alçades de la teologia i davalla a les minúcies de l'anàlisi química.

Llull es servia de les fórmules didactosimbòliques, de l'apòleg, del proverbi i del diàleg.

La química moderna el considera com un precursor, car va descobrir diverses lleis de la matèria i va preveure el millorament dels metalls.

A més de moltes obres científiques en llatí, va produir molt en català. Per obra de Llull el català fou la primera llengua romànica que hagi estat emprada en filosofia. Però, Llull fou, a més, el creador de la literatura catalana, amb les seves obres místiques i didàctiques, com el *Libre de l'ordre de la cavayleria*, el *Libre de mil proverbis*, el *Libre del gentil* i el seu famós *Blanquerna*, que és la primera novella biogràfica de les literatures occidentals.

Pel conjunt de la seva vida agitadíssima d'apòstol i de savi i de la seva obra de pensador i de moralista, Llull ha estat anomenat el Doctor Illuminat.

6) *El dret.* — El dret civil català, com el dret civil de gairebé tots els països de l'Europa occidental, té per fonaments directes el dret romà, el dret canònic i el dret feudal.

El primer monument jurídic específicament català són els *Usatges*, la promulgació dels quals, feta a Barcelona a mitjans del segle XI, no va derogar la primitiva llei visigoda que regia en el comtat de Barcelona i en els altres comtats independents de Catalunya.

Des del punt de vista cronològic, els *Usatges* són la primera compilació legal d'Europa.

El *Libre del Consolat de Mar*, on s'inspiraren la majoria dels codis marítims de l'Edat Mitjana, és un altre monument jurídic català de l'època nacional.

Un jurisconsult eminent, Vidal de Canyelles, compilava, al segle XIII, les lleis particulars dels regnes d'Aragó i de València.

Una altra autoritat jurídica en matèria de dret canònic, fou Sant Ramon de Penyafort, autor del famós Codi eclesiàstic, conegut amb el nom de Decretals de Gregori IX.

Finalment, el dret polític era constantment elaborat pels municipis de les ciutats i per les Corts catalanes, que foren en matèria jurídica i política les més democràtiques i més avançades de tota l'Edat Mitjana.

7) *L'Art.*—Durant l'època de la Reconquesta, Catalunya s'havia omplert de temples romànics d'una arquitectura simple i severa, que més d'un cop era ornada amb pintures imitades de l'art bizantí. Però, no triga a formar-se una escola artística, característicament catalana, que produeix remarcables pintures murals, i sobre fusta i interessantíssimes escultures ornamentals, directament influenciades per la iconografia dels miniaturistes i per l'art religiós del Migjorn francès, tot conservant reminiscències de l'art musulmà, que lligaven perfectament amb els seus orígens bizantins.

Es en aquest període quan comença a aparèixer l'art gòtic que, quan passarà les fronteres del país s'harmonitzarà i conviurà sovint amb l'art romànic i no deixarà de nacionalitzar-se ben aviat.

El Ballester i el Parador

(Del "Libre d'Evast e Blanquerna")

Amable fill —dix Evast (a Blanquerna)—: vull que'm respongau ad esta qüestió: En un castell, prop d'esta ciutat, lo qual és al entrant de hun gran boscatge, se sdevengué que hun ballester anà a caçar al bosc cervos e cabirols i altres semblants bèsties salvatges, segons que havia acostumat. Esdevengué's que ell ferí hun cervo amb huna sageta, que seguí'l tot aquell dia, e no'l pogué atènyer ni trobar. Mentres que'l ballester se'n tornava en vers la ciutat, encontrà's ab hun parador, lo qual portava la sageta en la mà. Dix lo ballester al parador que de hon havia haguda aquella sageta, la qual era estada sua. Respòs lo parador que en hun cervo la havia trobada, lo qual havia trobat mort e havia'l venut a hun carnicer. Qüestió fon, entre'ls dos, de qui devia ésser lo preu que'l parador havia hagut del cervo, perquè lo ballester deya que ell lo havia mort, e que, si ell no'l agués ferit, lo parador no'l haguera trobat mort. Lo parador deya que ventura lo-y havia donat, e que lo ballester se era ja desconfiat de trobar lo cervo, puix que se'n tornava a la ciutat. Cascú, per sa part —dix Evast—, feya moltes y grans rahons la hu contra l'altre. Ara vuy jo saber com tu, fill Blanquerna, jutjaràs a qual de ells aquest cervo deu ésser jutjat, o si deu ésser dels dos.

Blanquerna respòs a son parc Evast, e dix: —Senyor pare: vós sabeu bé que ocasió és més fort cosa que ventura, perquè en la ocasió és la final intenció per la qual lo cervo fon ferit e mort, a la ventura és cosa que no ha intenció a si mateixa ni a altri. E perquè lo parador trobà de ventura lo cervo, e lo cervo fon mort per ocasió, e la ocasió se convé ab aquell qui matà lo cervo, per ço, segons dret e justícia, per conservar la majoritat que ocasió té sobre ventura, deu ésser lo cervo jutjat al ballester; car si era jutjat al parador, injúria seria feta a ocasió, e ventura seria honrada de la honor que no li convé. Per la qual rahó, jo de tot en tot jutge al ballester lo preu del cervo, emperò que'l ballester dega primer provar la sageta ésser sua; car possible cosa és la sageta poder ésser de altre ballester que hagués mort lo cervo, e no de aquell qui diu que ell lo ha mort.

.Ramon LLULL.

La Catalunya rebel a tota opressió, sempre en peu de guerra per a la defensa de les llibertats dels homes, assenyala amb la gesta d'Indíbil i Mandoni la ruta i l'esperit de tota la seva història futura.

Hanníbal, el general cartaginès, havia ja dominat Catalunya per la força de les armes i havia continuat la seva ruta, Pireneu enllà, cap a Itàlia, per tal d'abatre la República romana.

Els cartaginesos havien assolit ja grans victòries en els camps de batalla d'Itàlia, quan els romans decidiren emprendre la conquesta de la península ibèrica, iniciant-la a Catalunya, convençuts que la conquesta del nostre territori podia ésser decissiva en la lluita contra l'enemic cartaginès.

I així fou. Les legions romanes desembarcaren a Empúries, i després d'una lluita sagnant i cruelíssima reeixiren a foragitar els cartaginesos. Catalunya fou, doncs, teatre de la lluita més gran de l'antiga Història: la de Roma contra Cartago.

Els pobladors de Catalunya, que havien hagut de lluitar, successivament, en l'un i l'altre bàndol, arrossegats per la força dels dos exèrcits invasors, no van acceptar mai la servitud. Amics de la llibertat, no van voler sotmetre's a la dominació estrangera sense oposar tota la seva resistència i tota la seva força.

Afirmacions

**Per què lluites, soldat català de l'Exèrcit de la República?*

Potser t'hauràs fet algunes vegades aquesta pregunta. Es segur que la teva mateixa raó i sentiment te l'han contestada. Volem, però, concretar els imperatius de la nostra guerra en unes veritats fonamentals, clares i rotundes, com afirmacions incontrovertibles.

Lluites, soldat de Catalunya i d'Espanya:

Per a defensar-te dels militars traïdors a la seva paraula, que volgueren fer servir per a esclavitzar el poble, la força i les armes que el mateix poble els havia donat.

Per la independència d'Espanya, atacada cruelment per tropes i armes de guerra de països estrangers, els quals no havien rebut cap greuge ni cap dany d'Espanya.

Per Catalunya, amenaçada en la seva manera d'ésser, per l'odi que senten els teus enemics per a tot allò que en qualsevol aspecte deixa traspuar el sentiment de l'ànima catalana.

Per la República que Espanya s'havia donat lliurement com a règim polític, que permetés decidir dels seus destins per la sobirana voluntat del poble.

Per un règim de progrés econòmic i de justicia social, obert a totes les possibilitats, que asseguri el benestar collectiu, fonamentat en la pau i en el treball.

Per la Llibertat, escarnida i violada pels règims d'opressió feixista, que no reculen davant de cap virulència per a esclavitzar els homes i els pobles, i sometre'ls el seu jou.

Perquè cadascú de vosaltres puqui conservar la pròpia dignitat de l'home, l'ànima que és vostra i l'esperit que és lliure; per a poder tenir el dret d'ésser com sou...

No lluites, soldat de l'Exèrcit de la República, per l'afany de dominar els altres; combats amb tot el teu voler i coratge per a defensar-te del domini que els altres volen tenir damunt teu.

Dos grans herois de la llibertat

INDIBIL I MANDONI

I foren dos germans, prínceps ilergetes, de Lleida, l'ànima principal de les revoltes. Les seves tribus són les que més bravament lluitaren contra els romans. Eren Indíbil i Mandoni.

Van alçar-se en armes dues vegades, i la lluita sostinguda per la independència fou coratjosa i sagnant. A la força de Roma, les tribus ilergetes oposaven un braó i una decisió fermíssims.

En la darrera de les revoltes, Indíbil trobà la mort en el camp de batalla. I la sageta enemiga que se li clavà el pit fou causa de la fugida i de la desbandada.

El nostre gran Guimerà, que ha escrit una tragèdia i un poema sobre les gestes dels primers defensors de la nostra llibertat, conta així la batalla i la mort d'Indíbil:

Es nit encara: els pobles ilergetes
rera el fort estacat a munts reposen:
soldats ja vells la fosquedat regiren
o amb l'orella en la pols callats escolten.

Retruny un corn, i un altre, i ja és el
cercle
gavell d'espigues que el mestral fa moure:
les tendes cauen, els cavalls renillen...
ja l'ample estol cap a la vall s'aboca.

—A mort—Indíbil va cridant feréstec,
i amb ell Mandoni, comandant les tropes
envers les aigles que a la llum del dia
entre núvols de pols xisclant s'acoten.

I s'ou el ferro massegar els arnesos,
els dards, brunzint, en els pitrals rebotre,
les carns obrir-se al tall de les espases,
cruixir les llances i xiular les fones.

Ençà els nafrats agonitzants s'unglegen,
i cecs i folls abraonats rodolen,
i enllà pels peus arrossegant cadàvers
poltres orats la lluita giravolten.

I alçant les piques ensagnades testes,
i el pes dels morts esllavissant les roques,
carros i bous i màquines de guerra
de timba en timba els rierals s'emporten.

Mes, ai! tot d'una els ilergetes callen:
ni avancen ja, ni al colpejar responen.
El noble Indíbil del cavall rellisca,
clavada al pit la fulla d'una escona!

—Avant, mos fills! —esglaiador s'aixeca
de Mandoni abraçat, mirant sos pobles.
Avant! Avant!—i arrabassant-se el ferro
el llença altiu als centurions que el volten.

Oh, déus! La testa sobre el pit decanta,
sa veu s'apaga, son esguard es torba,
i a caure en braços dels companys en
lluita
per sempre més l'han revoltat les ombres!

Un crit d'esglai en el combat s'aixeca,
i allà van sos guerrers, fugint sens ordre,
arreu seguits de les potents centúries
que amb sang de lliures els camins
emporpren.

Mandoni trobà la salvació en la fugida. Però, més tard, havent caigut en poder dels seus enemics, el cabdill fou condemnat a morir clavat en creu. Així pensaven els romans esfereir les tribus revoltades; però l'esperit de revolta que ha continuat latent a través dels segles, perdurava encara; no eren prou les amenaces de càstigs cruelíssims, ni l'exemple d'una ignominiosa condemna, per a abatre l'esperit rebel del nostre poble primitiu. Altres tribus es revoltaren encara contra l'invasor romà, i mantingueren constantment viva la flama de la rebellió.

Aquell esperit de revolta, que va crear amb els segles la independència i la grandesa de Catalunya, havia de perdurar eternament en la seva història. Indíbil i Mandoni havien d'ésser les figures que havien d'encapçalar una llarga galeria d'herois de la llibertat. Encara avui, l'esperit que animava Indíbil i Mandoni i els seus homes, persisteix en cada un dels soldats catalans que lluiten per la llibertat de la seva terra. La llista dels herois que a través dels segles s'han batut per les idees de llibertat que defensem amb la guerra d'ara, va encapçalada pels seus noms gloriosos.

Concurs literari de AMIC

AMIC obre un Concurs al qual podran concórrer exclusivament els soldats que lluiten als Fronts de la llibertat.

S'adjudicaran tres premis i sis accèsits.

1. *Un premi de 500 pessetes a la millor narració d'un fet bèllic de l'Exèrcit republicà, preferentment viscut pel narrador.*

Dos accèsits de 300 i 200 pessetes a les narracions que segueixin en mèrits a la premiada.

2. *Un premi de 500 pessetes a la millor poesia de tema de guerra.*

Dos accèsits de 300 i de 200 pessetes a les poesies que segueixin en mèrits a la premiada.

3. *Un premi de 500 pessetes a la millor anècdota de guerra, preferentment contada per un dels seus protagonistes.*

Dos accèsits de 300 i de 200 pessetes a les anècdotes que segueixin en mèrits la premiada.

Els originals han d'ésser escrits en una lletra llegidora i tramesos abans del dia 15 de febrer del 1938, als "Serveis de Cultura al Front", Diagonal, 411, primer, amb la indicació: "Per al Concurs del periòdic AMIC".

El Jurat dictaminarà dintre els quinze dies següents al tancament del termni d'admissió.

Soldat català de l'Exèrcit de la República:

Tens obertes les pàgines d'aquest periòdic a la teva collaboració. El nostre desig fóra destinar-hi una pàgina sencera cada quinzena; envia'ns narracions d'episodis bèllics que hagis viscut, o anècdotes que t'hagin ocorregut, a tu o als teus companys, o simplement coses d'imaginació. Procura ésser breu i tingues la certesa de veure el teu nom en aquestes columnes. Assabenta'ns també de les vostres necessitats particulars i de les dificultats d'organització que puguin sobrevenir en la difusió de les nostres publicacions, i no vacil·lis a suggerir-nos iniciatives per a millorar constantment aquest AMIC teu.

Carnet de Guerra

UNA NIT A LA CASA DE GOYA

Primeres hores de la tarda —tarda d'octubre— en un poble aragonès. Als afores del poble unes hortes taquen de verd el siena del paisatge. Després, tot és pols i pedres. Ni un arbre, ni uns matolls. Res. Es a dir, sí: en algun pujol la grisor d'unes farigoles, que els homes arrenquen, —no hi ha altre combustible— per a encendre la llar en les llargues nits d'hivern, que en aquestes terres deuen ésser terribles, car un vell m'ha dit: "Aquí padecemos nueve meses de invierno y tres de infierno"

Aci la tarda no té la pompositat, la policromia meravellosa que té en terres catalanes: les boscúries del Montseny que tenen perfum de llegenda, el Vallès de color de palla, les terres tarragonines que, vora la mar, tenen una bella austeritat de paisatge clàssic, el Pireneu, que té sentors de rondalla, la Cerdanya que és com una pintura de Corot, l'Empordà, que recorda els vells mites de Silèn i Amfítrite. Ací tot és igual: terra, terra, terra. De tant en tant, un petit bony en el llençol de terra: un poble.

I, no obstant, quina bellesa! Pressentiu que en aquest paisatge adust, clos, el somriure desentonaria. Es un paisatge greu, sever; la vida hi devia transcórrer sòbria. Sòbria, però bella, com les terres, com la llum, com els pobles...

Aquest on sóc, —on recordo que era avui fa un any— és Azuara Hi ha cases baixes, cases ombrívoles, mancades de finestres, talment com si els que les habiten temessin l'entrada de l'aire i de la llum. Les cases on viuen les humanes criatures són pobres i de dimensions reduïdes; l'església és d'un barroc vergonyant i mesquí, que hauria indignat el Vasari. I hi ha dues o tres cases de rics, sense cap gust, sense cap confort.

* * *

Des de primeres hores del matí —apuntava l'alba, subratllada per cants de perdius i cogullades— els soldats de la República ataquen Fuendetodos, el poble on naixia Goya, el més genial dels pintors espanyols. Arriba, clar, el terrabastall del combat. Hom distingeix perfectament sota l'ampla i espaiada veu del canó, l'espetegar de la fuselleria i el repiqueteig inconfusible de les metralladores. Les noies de la casa on he dinat, en bona companyia d'uns soldats catalans, van i vénen, posseïdes d'una gran angoixa, d'una por pànica que en el combat guanyin els feixistes. Saben, per evadits de Fuendetodos, d'Aguilón, de Villanueva del Huerisa, les crueltats que cometen. Aquestes noies, Guadalupe i Conxita, no saben imitar la vella que les ajuda en les feines de la casa i que, per a fer-se passar la por, es dedica al vi amb un gran entusiasme. Sortosament, l'alegria d'aquests soldats les tranquil·litza un xic.

A mitja tarda m'acomiado dels companys i m'adreço a Fuendetodos. El viatge no és massa llarg: uns dinou quilòmetres, però aquesta vegada resulta un xic accidentat. El xòfer, Lluís, no ha vist un clavegueró obert a la carretera, ni ha vist, per a evitar-lo, un camí provisional, i, gràcies que marxàvem a gran velocitat, car si no hagués estat així tal vegada no ho contaria. Hem saltat el clavegueró, però s'ha averiat el cotxe i arribem amb moltes dificultats a les línies dels atacants. La remor del combat és eixordadora. Fuselleria, morters, metralladores, canons. I crits i tocs de clarins que esquincen l'aire espès de pols i fum. El poble és una cabellera de fum i de foc, que el vent despentina. Entre el fum flamegen banderes: en els nostres rengles la de Catalunya, que és com un raig de sol, i la de la República. Dalt la torre de l'església de Fuendetodos, la de Falange. L'església és l'últim reducte que al poble tenen els facciosos; tots els altres els han estat presos pels nostres soldats. Una bateria del 7'5 fa foc contra l'església i, al cap de quatre o cinc canonades, a la façana s'obre un esvoranc negre, talment com una boca fètida, desdibuixant-se en un badall enorme. L'Exèrcit de la República lluita, ja, als carrers del poble. Els rebels cauen o fugen. De sobte, un soroll terrible: part de l'església s'acaba d'enfonsar, soterrant els defensors. El poble és nostre.

Davant l'església hi ha, en una placeta plena de llum blava de capvespre, el monument a Goya: un cap del meravellós escultor català Juli Antoni. L'església s'ha esfondrat i, en canvi, les bales han respectat el monument.

Els primers moments de l'ocupació d'un poble són sempre marejadors: cal posar les guàrdies, distribuir les forces, cercar allotjament per a l'oficialitat, improvisar un hospital de sang.

El xòfer em diu que l'averia és més greu del que ell pensava —s'ha trencat l'eix del cotxe— i que haurem de passar la nit al poble.

—Per a dormir no s'amoïni —em diu un minyó de l'escorta—, que ja li hem trobat lloc.

M'acompanyen a una casa en un carrer estret i costarut. Una entrada espaiosa però, no massa alta de sostre. Una escala s'obre a la dreta. A dalt, en una sala que una no massa gran finestra obre al carrer, dues alcoves com dos nínxols. Un llit, d'estil barroc, a cada nínxol. En un d'aquests llits, sense despullar-me —pel fred i per si l'enemic contraatacava— hi he dormit. L'endemà, en llevar-me, m'ha estranyat l'aspecte abandonat de la casa: pols i brutícia per arreu i vidres trencats. I m'ha estranyat veure les parets ornades amb reproduccions de pintures i gravats de Goya. En eixir al carrer i pujar al cotxe que m'havien enviat d'Azuara, he sabut que havia dormit —molt malament, per cert— a la casa on havia nascut Goya, sord i genial com el músic gloriós dels quartets i de les simfonies.

Lluís CAPDEVILA

Com parla l'anti-Catalunya

L'odi ferotge que senten els facciosos contra Catalunya, és un dels mòbils més importants que els impulsà a la rebellió. S'han passat anys i anys enrarint l'ambient a base de campanyes rabioses contra tot el que era català; i han reeixit a suggestionar alguna ànima primària a base de fer-li creure que totes les desventures que sofria Espanya naixien de les activitats o del caràcter dels catalans.

L'odi que senten contra tot el que és nostre, culmina principalment en la cultura i en l'idioma. La nostra llengua —que sempre anomenen despectivament "dialecto"— els és un constant motiu per a desfogar la seva bilis.

Ara, d'ençà de la guerra civil, l'aversió anti-catalana ha arribat a adquirir aparences patològiques. Mentre cerquen captar-se la simpatia dels indecisos organitzant emissions de ràdio en català, el subconscient els traeix amb les constants vexàcions de que fan objecte —o creuen fer objecte— el nostre idioma.

No cal que parlem de Queipo de Llano, que en les seves xerrameques dedica cada dia floretes a la nostra terra; que ha arribat a dir —i fa molt pocs dies— que a ell "hasta le gustaban las mujeres catalanas si no hablaban catalàn." Perquè per bé que són "guapas", quan per parlar es posen a fer "ti, ti, ti, ti" (textual), "si supieran lo feas que resultan!".

Però, sobre les coses que digui el bufó de la guerra civil no cal insistir, perquè la nostra premsa les reprodueix molt sovint i ja són a bastament conegudes. No obstant, ja que hem parlat del general de Sevilla, no serà inoportú que reproduïm un retall d'una nota en lletres molt grosses com un anunci, que publicava un diari d'aquella ciutat —l'"A B C"— el dia 21 del darrer octubre. Diu així:

EL UNICO IDIOMA DE LA UNIDAD NACIONAL

Don Alfonso Sala es un catalán que habla siempre en el idioma nacional único, en el que une y no separa. De don Alfonso Sala deben tomar ejemplo, aquí en Sevilla y en toda la España liberada, los catalanes —muchos por desgracia— que se muestran reacios a arriar su antipático prurito de herir los sentimientos de unión nacional y persisten tercamente en el uso público y a voces! del dialecto regional, en las presentes circunstancias de una impertinencia notoria. ...

Creemos oportuno insistir en nuestra exhortación a todos los catalanes, para que no desentonen, con disidencias idiomáticas que pueden inducir a juicios de sospecha, del fecundo momento de fusión española pura, sin reservas y sin condiciones, que vivimos.

Això és fort, innegablement. Però, encara queden altres exemples força convincents. L'"Heraldo de Aragón" publicava, el 13 de novembre passat, un article titulat: "Hacia el imperio.—Por la Cultura y el Idioma" on, per començar, ja es deia això:

En el período de preparación e implantación de la odiosa Constitución Republicana uno de los episodios más bochornosos fué sin duda, el de la exaltación del separatismo regional, bajo la forma bien poco encubierta de autonomías y estatutos.

El ciclo era bien notorio; dar oficialidad a los dialectos para desespañolizar, deshispanizar, para descatolizar, en definitiva truncar, la sagrada unidad de la Patria, hiriéndola en doble filo en su conciencia, en su idioma, para dejar España convertida en nn "puzzle" sin la menor cohesión espiritual. ...

¡Qué necio empeño separatista el del estancamiento de las diversas hablas regionales, como si el provincialismo y aún el ruralismo pudieran conducir a otra cosa que al aislamiento y a la decadencia!

Cundo en Cataluña se desterraba el idioma español, suave y armónico, musical y vario, sacrificándolo al dialecto regional, se multiplicaban en todos los países las cátedras, donde miles y miles de alumnos se preparaban para hablar y escribir nuestra lengua.

Com pot veure's, la fòbia anticatalana de l'autor d'aquest article no té límits. Perd els estreps i es llença a les afirmacions més grotesques; tal, per exemple, la que diu que el fet de donar oficialitat el que ell anomena "dialectos", tingués per objectiu descatolitzar Espanya. Es extraordinari, però encara no és tot. En aquest article ja s'estableix el programa per al demà (sempre comptant amb la victòria, és clar). Diu, textualment, que:

Habrá de prohibirse el uso de los dialectos, no tan sólo con una finalidad oficial, esto queda descartado, sino con afanes de propaganda, o de exhibición anti-española.

Això de l'exhibició antiespanyola és molt elàstic, és clar. I per a un home com l'autor d'aquest article, per al qual l'oficialitat dels "dialectos" vol dir afany de descatolitzar Espanya, antiespanyol ho deurà ésser, per exemple, l'edició de llibres catalans. Això com a mínim.

Però, seguim, seguim:

Empleo constante del español en todos los grados de la enseñanza; pero fundamentalmente y sin excepción alguna, en la escuela primaria, donde la inteligencia tiene mayor receptividad para el hábito y para la asimilación. Uso constante y exclusivo del idioma común en todos los actos de la vida oficial y de la relación pública. Sin olvidar la predicación y la catequesis, muy interesantes a este respecto. Y desde luego, en la radiodifusión.

Cuando todos los ciudadanos de nuestra Patria conozcan el español desde la infancia y estén en condiciones de hablarlo correctamente, como lo que es, como lengua madre, su propio interés les llevará normalmente a usarlo.

Es ben clar, no? Doncs, per si encara no basta, heus ací el text d'un ban del governador de Sant Sebastià:

Preocupación de toda autoridad debe ser el eliminar causas que tiendan a desunir a los gobernados. Y si esto debe hacerse en épocas normales, mucho más debe serlo en las anormales en que nos hallamos.

Para nadie es un misterio las diferencias que han existido entre algunas regiones de España, y, sin meterme a analizarlas, sí considero de mi deber aprovechar estos momentos de convivencia en esta población de personas de todas las regiones para suavizar esas diferencias y que, por la buena voluntad de todos, vayan fundiéndose en un exaltado amor a la madre España en apretado abrazo de sus hijos, hermanos de las diferentes regiones. Para ello, uno de los mejores medios de demostrar esa compenetración de cariño y de ideas es emplear el idioma común, sobre todo cuando se dispone, como nosotros, de uno tan hermoso como el castellano para poder expresar lo mismo nuestro cariño de hermanos, como los enardecidos gritos guerreros, propios de los momentos que atravesamos.

Como ésto en nada indica menosprecio de los idiomas regionales, sino una exaltación patria que nos apiñe en las manifestaciones de nuestro entusiasmo, espero del patriotismo de todos contribuyan •

Els contes de l'AMIC

DOLÇA CATALUNYA...

Després de dos mesos seguits de vida de trinxera es tenien ben guanyats uns quants dies de repòs en aquell poble de la reraguarda del front. Sempre se'ls veia junts tots tres. A la companyia se'ls donava el motiu dels "germans Tam Tam". La simpatia inicial que els ajuntà a la caserna, abans de sortir cap al front, es convertí, per la convivència en els perills i atzars de la campanya, en una entranyable i profunda amistat, en una solidaritat que anul·lava els egoismes individuals.

Havien tingut la sort de poder allotjarse tots tres a la mateixa casa. Eren molt ben tractats per la senzilla família camperola. El pare era un home d'una seixantena d'anys, eixut de carns, espigat i vigorós encara. El seu rostre, solcat d'arrugues, semblava fet d'una mescla d'atzabeja i bronze. Enraonava poc i sense gesticular, la qual cosa donava a les seves paraules una fermesa i seguretat particulars. Vivia amb la seva dona i una filla soltera, ja granada. En tenien una altra, la gran, casada a Barcelona amb un negociant de fruita. Cap dels tres no havia estat mai a Catalunya. A vegades, el vell Fermín treia un paquet de postals amb vistes de Barcelona, i Lebrau i Bosc —que n'eren fills— les "explicaven" amb tota classe de detalls. Vila, quan la cosa durava massa, intervenia amb bromes i preguntes contínues, fins que el vell agafava les postals i les desava.

Lebrau era de pare francès i mare catalana. Sobre el seu pare n'hi havien pervingut unes vagues referències de vida turbulent i d'una mort obscura al Canadà, on se n'havia anat alguns mesos abans que ell nasqués. La seva mare tornà a casarse, i als setze anys, Lebrau, no podent suportar més temps l'ambient de la família, se n'anà de casa. Llogà una habitació al carrer del Paradís, el balcó de la qual donava enfront mateix de l'absis de la catedral. Des del seu llit estant podia veure bé les gàrgoles i els alts finestrals. Els matins treballava de delineant a casa d'un arquitecte i les tardes les dedicava a les seves aficions. Li agradava la música i la poesia. S'havia après de memòria òperes italianes senceres. Detestava Wagner. Era un home totalment urbà, o millor, barceloní. Sentia la seva ciutat com una cosa viva. Acostumava dir que no havia estat mai més enlaire del Tibidabo ni més enllà d'Horta, barri on havia tingut un "cavall blanc" —segons expressió seva—, un embolic sentimental. Era baix i grassonet, cabells negres i ulls vius, que esguardaven amb una certa fixesa insolent. Es movia amb brusquedat, com si sempre tingués quelcom urgent a fer.

Bosc era un minyó franc i expansiu. Podia estar explicant facècies durant una setmana sense esgotar-les. La seva vida havia transcorregut sempre entre llibres de comptabilitat, campionats d'escacs i excursions. Tenia uns peus enormes i fumava en pipa. Quan Lebrau tenia ganes de molestar-lo només havia de fer que posar-se a contemplar-li els peus, movent lleugerament el cap en admiració mofeta, sense dir ni una sola paraula, fins que, esgotada la capacitat de paciència, Bosc exclamava: "El que a mi em sobra de peus a tu et falta d'alçada, impertinent esquitx". Per fi, esclataven a riure tots dos.

Vila era el més jove dels tres i semblava el més gran. Impressionava per la seva còrpora ingent de gegant apacible. Era fill d'un poble prop d'Olot, Sant Joan de les Fonts. La seva viva curiositat infantívola divertia molt Bosc, qui no deixava perdre ocasió d'explotar-la, fent interminables les facècies que li contava. De totes maneres, Vila no estava mancat d'una certa murriesca ni certer discerniment.

Feia estona que, aquell vespre, Lebrau i Vila havien sopat. Bosc era fora. Havia sortit a primeres hores de la tarda i encara no havia tornat. El llum d'oli de damunt la taula pampalluguejava sense parar. A fora el vent brunzia amb fúria. El vell Fermín dormitava en una cadira. Lebrau es passejava amunt i avall, fumant. Cada vegada que passava per davant la porta de la cuina pegava una furtiva mirada a la filla, que hi feinejava. "Es lletja, tanmateix —pensava—, però té encara un cos esvelt i uns ulls tristos, molt bells. Un cavall gris, vaja! La deu haver besada mai ningú?"

Vila aleguá el sobre d'una carta que havia acabat d'escriure. Respirà amb alleujament, satisfet d'haver-la acabada, i esguardà un paquet que hi havia en un recó, prop seu. De sobte, adreçant-se a Lebrau, digué:

—Vols dir que Bosc és al polvorí? Trobo estrany, si és així, que no estigui ja de tornada.

—Quan poses la banya en un forat... —contestà Lebrau sense aturar-se—. No t'he dit ja deu o dotze vegades que el capità l'ha cridat per anar a fer no sé quin recompte de material! El que passa és que tu tens unes ganes boges de saber què és el que hi ha dins el paquet que ha arribat per a ell.

—Caram, noi, ets d'una penetració genial! I amb un to burleta, afegí: I tu tens unes ganes d'entrar a la cuina!... Entrahi, home; ja faré veure que no ho veig.

Lebrau s'arronçà d'espatlles. Callaren durant alguns minuts.

—T'enganyes —féu Lebrau, aturant-se davant el seu amic—, si et penses que el paquet conté menjar. Sé positivament que no.

—Tu què saps. Què vols que hi hagi, doncs?

—No ho sé; però no hi ha res del que et penses.

—T'ho deu haver dit un ocellet. O el deus haver ensumat molt bé. Però, com ho saps, a veure?

Lebrau somrigué.

—Sempre que ha rebut paquets amb menjar venien de casa seva, els hi enviava la seva mare, i la lletra del nom i l'adreça d'en Bosc era tremolosa i mal feta, d'una persona que no sap gaire d'escriure. En canvi, la targeta d'aquest paquet és segura i elegant. Aquest paquet, doncs, no l'envia la seva mare: és d'un amic o dels companys de treball.

—Això que acabes de dir podrà provar que no és de la seva mare, però no prova de cap manera el que no hi ha dins.

—Ja ho veurem.

—De bona gana l'obriria —féu Vila—. Què hi dius, tu? No som tots uns?

—Ens guardarem ben bé prou de tocarlo! T'agradaria que t'ho féssim a tu?

—Em seria igual —digué. I una idea súbita el feu rire—. Estaria bé que hi haguessin mitja dotzena de jocs d'escacs!

En aquell moment Bosc entrà. Mentre deixava el capot damunt un escambell arrambat a la paret, Vila anà a cercar el paquet i el posà triomfalment damunt la taula.

—Ja has sopat, Bosc?—preguntà Lebrau.

—Sí, ho he fet amb el capità. I, esguardant el paquet: Ah, ja ha arribat!

—Magnífic! —exclamà Vila—. Sabies que arribaria i no ens havies dit res, eh?

—Pero, si he rebut la carta aquesta mateixa tarda, en sortir d'ací!

—Bé! i què conté?

—Obre'l tu mateix, apa!

Vila no s'ho féu repetir. Començà a tallar el cordill de l'embalatge, sense pressa, amb una lentitud estudiada, com si ja no li importés. Per fi, després dels encenalls i paper, va aparèixer la caixa d'un petit fonògraf i un àlbum amb plaques. Quan anava a destapar una rodona capseta de cartó, Bosc la hi prengué de les mans:

—Compte! Ací hi ha el diafragma. Si es trenqués no podríem tocar. Deixa'm, ja muntaré jo l'aparell. Què et sembla, t'agrada el regal?

—Sí, és molt interessant —digué Vila amb un cert desmenjament—, però, què vols que et digui, trobo que hi haurien pogut posar també alguna cosa de torna: una ampolla de conyac, tabac, què sé jo.

—Deixa'l cantar a aquest —digué Lebrau—. Es incurable. Posa una placa, que sentirem com toca.

Atrets per la música entraren alguns soldats dels que s'hostatjaven a la casa veïna. I després d'altres. Examinaven el petit aparell, preguntaven si hi havia determinat disc i, després d'escoltar durant més o menys estona, acabaven per posar-se a enraonar ells amb ells. Adhuc, alguns començaren a cantar cançons del seu repertori particular, amb la consegüent protesta dels que escoltaven el fonògraf.

Lebrau agafà una nova placa, passejà l'esguard per damunt els seus companys i somrigué amb una estranya dolçor. La cançó començà:

Dolça Catalunya,
pàtria del meu cor...

Tothom emmudí. S'anaren apropant lentament vers l'aparell, com si volguessin estar més a prop de la cançó enyorívola.

...qui de tu s'allunya...

Tots se sentien agermanats per una mateixa emoció. Les notes de "L'Emigrant" els parlaven de la pàtria llunyana, aixecaven records i sentiments en llurs ànimes. La música, com una correntia entre terres de silenci, els portava cap a retrobaments interiors, cada vegada més pregons, cada vegada més intensos. Acudien a llurs esperits, fent més viva l'enyorança dintre el cor, flots d'imatges d'un passat de llum i de vida. I ells s'hi abandonaven, posseïts d'una inefable sensació de frescor i d'ingravidesa, desitjant d'una manera obscura no aturar-se enlloc, continuar... Venien remembrances de paisatges oblidats, d'escenes d'infantesa i d'adolescència; s'hi il·luminaven rostres femenins de promeses, germanes i mares; records de muntanyes, de perfils tan familiars i sabuts com els dels rostres dels éssers estimats; de camins que hom havia fet moltes vegades i en què cada pedra i cada arbre eren fites emotives; d'una veu que cridava el vostre nom en una casa on havíeu viscut anys i anys, i no sortíeu del lloc on estàveu amagat de por de no sabíeu què; records de ciutats, de pobles, de carrers, de crepuscles dolcíssims prop del mar, de núvols... I, tota aquesta riquesa íntima eixia d'un fons de nostàlgia activa, perdia els trets individuals, i s'amplificava en un sentiment molt més profund, molt més vast, més total. En cada ànima s'estremia la pàtria...

La cançó cessà. Però ningú no es mogué. Una veu digué a Lebrau, que anava a desar la placa:

—Torna, torna a posar-la.

I tots assentiren. Qui amb la mirada, qui amb el gest.

Lebrau canvià l'agulla, posà de nou la placa al plat i començà a donar corda. Però, una volta a la maneta donada amb massa força feu trabucar el fonògraf i la placa va caure a terra, trencant-se en molts bocins.

Vila s'ajupí a collir-ne els trossos i restà amb ells a la mà, sense saber què ferne. Una idea feliç il·luminà el seu rostre. N'allargà un tros al company que tenia més a la vora, i un altre al següent, i a l'altre, fins que no li'n quedà cap.

—Guardeu-lo com a record. No ha estat cap desgràcia irreparable que s'hagi trencat; ja n'enviarem a cercar una altra.

Quan tots hagueren marxat, el vell Fermín se li acostà:

—"No le ha quedado ningún trocito para mí?"

No, no li n'havia quedat ni un. Els havia repartits tots. Lebrau, que es donà compte de l'escena, feu tres trossos del seu i en donà un a cada un.

A fora el vent continuava udolant.

A. B.

El gobernador militar, Alfonso Velarde.

El governador prega, és suau. Però, espera que no haurà de corregir. No és prou clar?

¡I pensar que aquests bans els puguin signar homes que han fet que a la zona per ells dominada, els idiomes més parlats siguin l'italià i l'alemany!

Però, el veritable rècord de l'anticatalanisme de la facció el bat el ja esmentat "A B C" de Sevilla, que amb un gran luxe tipogràfic, com és costum d'aquest diari sempre que parla de les nostres coses, publicava el següent entrefilet:

Hay en la zona nacional numerosos catalanes. Nosotros no decimos que son rojos. Pero lo parecen cuando tienen la desfachatez de utilizar entre ellos su odioso dialecto. Hay que acabar con esa porquería. En España se habla español y nada más. Y el que no lo comprenda así en la cárcel está haciendo falta.

Que cadascú hi faci el seu comentari.

---

ello, sin que tenga que corregir resistencia alguna.

San Sebastián, 16 de abril de 1937.

– Estic aclaparat de saber que heu enterrat la vostra dona.

– Si, però què volíeu que féssim si estava morta.

COSES DE MARINERS

En una taverna del port, dos mariners torrats entren a tomballons. S'apuntalen prop d'una taula, es miren, i s'abracen. Es desfan de l'abraçada i comencen a cridar:

—Ola, Pere!

—Ola, Joan!

—Quant de temps sense veure'ns! No et recordes de l'última vegada que ens vam trobar a Marsella? Quin daltabaix vam moure! Erem els amos de la ciutat.

—Oh, sí! Totes les noies estaven per nosaltres i no hi va haver taverna que no buidéssim.

—Brindem?

—Brindem!

I es van asseure. Després d'uns quants gots es començaren a ensopir. Passà un quart d'hora i un d'ells començà a eixorivir-se; amb una grapada agafà l'espatlla del company i va sacsejar-la.

—Ep! ep! minyó! Perquè ho sàpigues jo no em dic Pere ni m'he trobat mai amb tu a Marsella.

I l'altre, amb els ulls entelats, respongué:

—Jo tampoc em dic Joan i l'ase em fum si t'he vist mai.

—Aaaah! Doncs devien ésser uns altres mariners.

Es van tornar a ensopir, i al cap d'una estona, el que no es deia Joan s'aixecà. I, ondulant i fent brandades, com un vaixell en plena borrasca, se n'anà vers la porta.

—Escolta! —li cridà el que no es deia Pere—. Si te'n vols anar, a fora trobaràs dos taxis. Agafa el segon, que el primer no hi és.

–Amor meu, no siguis pesat. Fa més de deu minuts que et prego de no jugar a fer bombolles a sota l'aigua.

UN CAVALL MASSA EDUCAT

Kosciusco, l'heroi polonès, desitjava enviar algunes ampolles de bon vi a un seu amic de Soleure; donà l'encàrrec a un xicot dels seus, anomenat Zeltner, i va voler que prengués el cavall que ell mateix solia cavalcar. Quan retornà Zeltner, digué a Kosciusco que no volia cavalcar més el seu cavall, si al mateix temps no li donava la seva bossa. Kosciusco va voler saber per què, i el minyó va respondre:

—Quan un pobre per la carretera, es lleva el capell i demana caritat, el cavall s'atura immediatament, i no vol tornar a marxar fins que he donat quelcom al mendicant; i quan jo no tenia diners em veia obligat a fer veure que donava almoina a fi de poder deixar el cavall satisfet.

Els humoristes catalans

explicaran als soldats de l'Exèrcit de la República l'acúdit que els ha fet més gràcia

La idea no és pròpiament nostra. Un gran humorista català, tan gran com jove, és qui la va tenir. Nosaltres l'hi robem i l'apliquem a l'hora actual. Però, com que és just donar a cadascú el que sigui seu, declarem des d'ací que la idea pertany a Pere Calders, que és el gran humorista jove que hem aludit.

Fa prop de cinc anys que Pere Calders va iniciar aquesta enquesta en un periòdic barceloní. Va quedar frustrada perquè aquell periòdic va veure interrompuda la seva vida. Però ja n'hi havia prou amb el sol inici, perquè hom pogués adonar-se de les grans possibilitats de l'enquesta. Aleshores, és clar, l'enquesta no tenia el caràcter que té ara. Els humoristes contaven els acudits al gran públic normal; avui els contaran a un públic gran i excepcional; els soldats del nostre Exèrcit.

Aleshores hi havia qui posava dificultats. Hi havia qui considerava que la cosa era poc important i se la prenia d'una manera frívola. En Calsina, per exemple, que és un dels artistes més extraordinaris que té Catalunya, no és precisament que s'ho prengués d'una manera frívola, però es veu que s'arronsava d'espatlles. Segons ens conta Pere Calders, en Calsina tractrava de subornar-lo. El volia convèncer per tal que fos ell qui li expliqués un "xisto" que estés bé, i deia que ja l'autoritzaria a publicar-lo. Però, davant la seva intransigència es va haver de resignar. I, després de fer un petit comentari sobre l'humor anglès, que és el que ell troba d'una millor qualitat, —n'hi ha prou amb què un acudit sigui anglès perquè provoqui la seva hilaritat, segons diu— va explicar-li l'acudit següent —anglès, és clar— que realment és d'antologia:

"Són dos explorados que s'han perdut en el desert i es troben en un punt des d'on només es veuen horitzons de sorra, plans, desolats, sense la més petita mostra de vegetació. I un dels exploradors diu a l'altre:

—Perdoni, voldria parlar un moment a soles amb vostè..."

Ricard Opisso ja tractava l'afer d'una manera diferent. El tractava amb una gravetat profunda, i després d'una estona de reflexionar, exclamava:

"Sí, home, sí! Si no en sabia d'altre... El xisto de l'antiquari!

Imagineu-vos un individu que necessita un rellotge de paret, i es dirigeix a casa d'un antiquari. —Voldria que m'ensenyéssiu un bon rellotge de paret...

L'antiquari n'hi ensenya uns quants de vulgars, i per fi, el porta davant d'un gran rellotge de caixa, i diu:

—Aci en teniu un de magnífic. Va molt bé, però s'ha d'entendre. Quan assenyala les deu i toca les cinc, són dos quarts de nou".

Hi havia, també, qui descobria en l'enquesta unes grans possibilitats educatives, com en Bofarull.

—Jo trobo preferibles, deia, els acudits que tenen un sentit educatiu.

I va contar aquest, que deia que li agradava molt:

"Dues amigues es troben al carrer i, l'una diu a l'altra:

—Mira, em trobo en un conflicte, per al qual no veig la solució. Demà passat és el sant del meu promès i no sé pas què regalar-li.

—Regala-l'hi un llibre, dona...

—Ca!... Abans hi havia pensat en això, però resulta que ja en té un..."

Hem començat ja els treballs a la captura de respostes. I, ja en tenim diverses, totes elles molt bones. Hem demanat, també, que si volen les il·lustrin amb un ninot. I això als escriptors sembla que els ha agradat molt. Es possible que surti alguna revelació i tot. ... ...

Gairebé tots ells han acollit la idea amb una gravetat de molt to. Alguns que consideren que una de les coses més serioses que es pot fer per als soldats, és proporcionar-los distracció. I s'han posat mans a l'obra amb veritable entusiasme.

En el número vinent començarem a publicar les respostes. Però, volem aprofitar aquest preàmbul per advertir als nostres humoristes, que en l'Exèrcit de la República no hi ha unitats alemanyes. Així és, que els preguem que no contin als nostres soldats un acudit que, segons en Mora, fa riure extraordinàriament. Es un acudit alemany, que ell va sentir contar en una penya d'alemanys. No el va entendre, naturalment, però diu que tots reien tant i tant de gust...

Bé, que no el conti ningú, perquè els nostres soldats tampoc no l'entendrien...

– Com és que sempre teniu aquest gos a la porta?

– Què hi vol fer? No podem esquivar-lo d'ençà que li vaig donar l'orella d'un client.

ENGINY CONTRA ENGINY

Els lleons del desert estaven esveradíssims. Havia arribat un caçador tan destre que no errava un sol tret. I veieu el sistema que tenia: caçava sempre de nits. I, quan veia els ulls d'un lleó fulgurar en la tenebra, pam! i els encertava en mig del front.

Els lleons del desert es van reunir per posar fi a aquell desastre. I ,veus ací el que van acordar: tots els lleons, de nit anirien a parelles i amb un ull aclucat.

I va ésser la salvació. Quan aquell prodigi es creia fer blanc, la bala passava en el buit, entre la parella de lleons.

– Ja us deixaré escapar, us en dono paraula però primer m'heu de dir com ho heu fet per obrir l'armari on la meva dona tanca el wisky.

L'ESPECTRE

Un pobre home va comparèixer davant del seu veí, amo d'un castell, i amb la cara tota esblaimada, li va dir que havia vist un fantasma.

—Quan i on? —li va preguntar el veí.

—La nit passada. Caminava prop del vostre castell, i dalt d'una paret he llucat un espectre.

—I en quina forma se us ha aparegut? —preguntà el senyor.

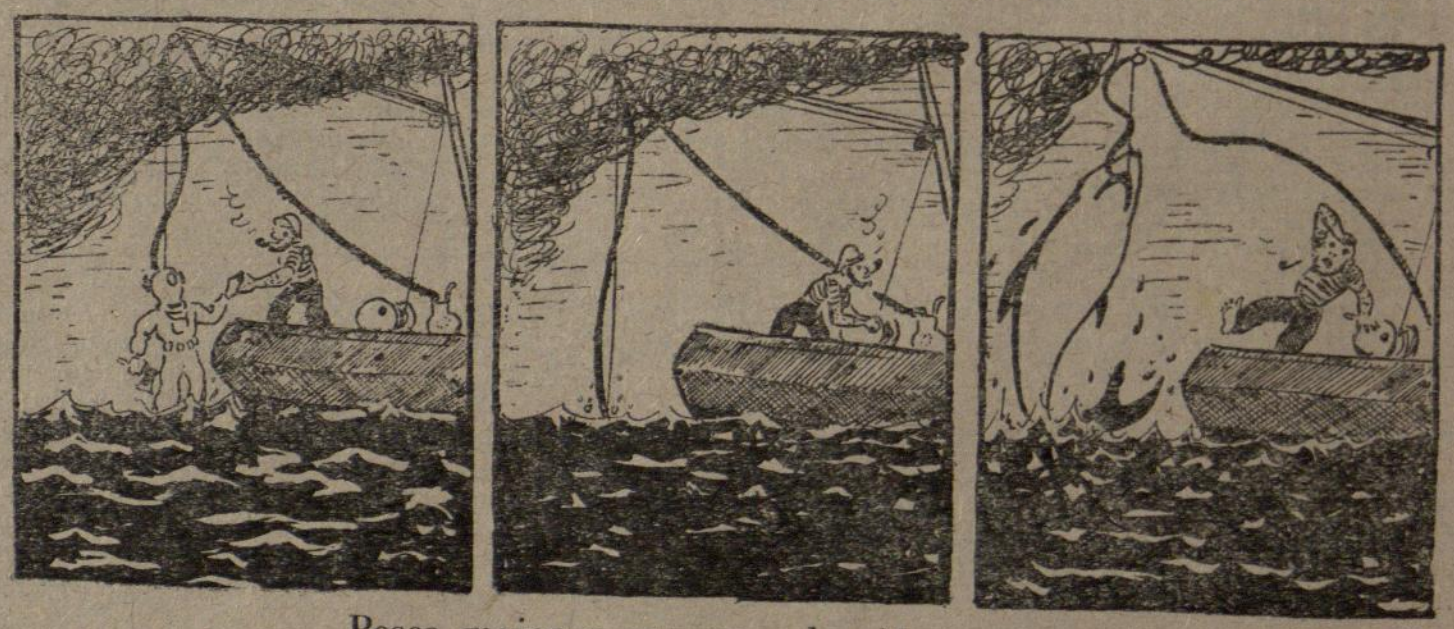
—Era una cosa així com una mena d'ase molt gran.

—Aneu, aneu-vos-en a casa i no ho conteu a ningú. Sou un ximplet, i us heu espantat de la pròpia ambra.

L'ULTIMA VOLUNTAT

Quan Rabelais estava en el seu llit de mort, uns quants metges van ésser cridats a consulta.

—Estimats cavallers — digué el geni als seus doctors, traient entre els llençols la seva cara esllanguida—, deixeume morir de mort natural!

Pesca major o sorpreses de vida marinera

UN PEIX BEN PAGAT

Lord Firestone, passava la lluna de mel en un castell d'Itàlia, i estava a punt de celebrar la capvuitada del seu casament.

El temps era esplèndid. El palau tot engalanat. Els rebosts plens. L'olor de rostit s'escapava de les cuines. Tot feia esperar que la festa seria magnífica.

Només l'oceà semblava que tingués interès a deslluir-la.

Tota la vigília havia estat tan oratjós que no hi havia hagut manera de pescar ni un sol peix. I això era un gros contratemps, perquè el senyor hi era molt aficionat.

No obstant, el dia de la festa, de bon matí, un pobre pescador aparegué amb un llobarro tan formidable, que semblava creat per a aquella ocasió.

L'alegria corregué per tot el castell, i el pescador fou introduït en el saló, on el lord li preguntà quant volia d'aquell peix, que tot seguit li seria pagat.

—Cent fuetades a la meva esquena, és el preu del meu peix —respongué el pescador— i no vull perdre ni un sol cop.

Lord Firestone i els seus convidats van quedar atònits, però el nostre home estava resolut, i era en va contradir-lo.

—Bé, bé, el company és un humorista, i com que el peix ens convé, colpegeu-lo lleugerament, i que el preu li sigui pagat en presència nostra.

Quan li van haver administrat cinquanta fuetades, el pescador exclamà:

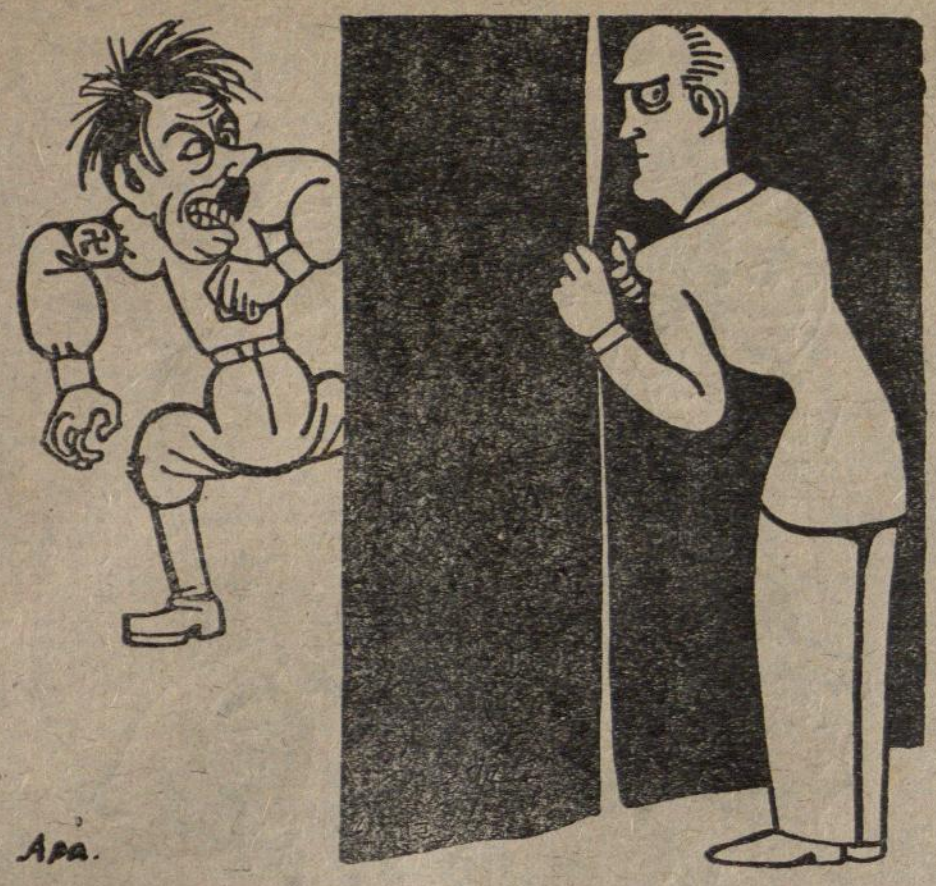
—Prou! Prou! Tinc un soci en aquest afer i és just que rebi la seva part.

—Com! Es possible que hi hagi dos ximplets com aquest en el món? Digueu qui és i que vingui de seguida.

—Bé —respongué el pescador; el trobareu a la vostra porta; és el vostre propi porter que no em volia deixar entrar si no era amb la condició que li donaria la meitat del que tragués del meu llobarro.

—Oh! —exclamà el senyor—. Porteu-me'l tot seguit, que rebrà la seva part amb estricta justícia.

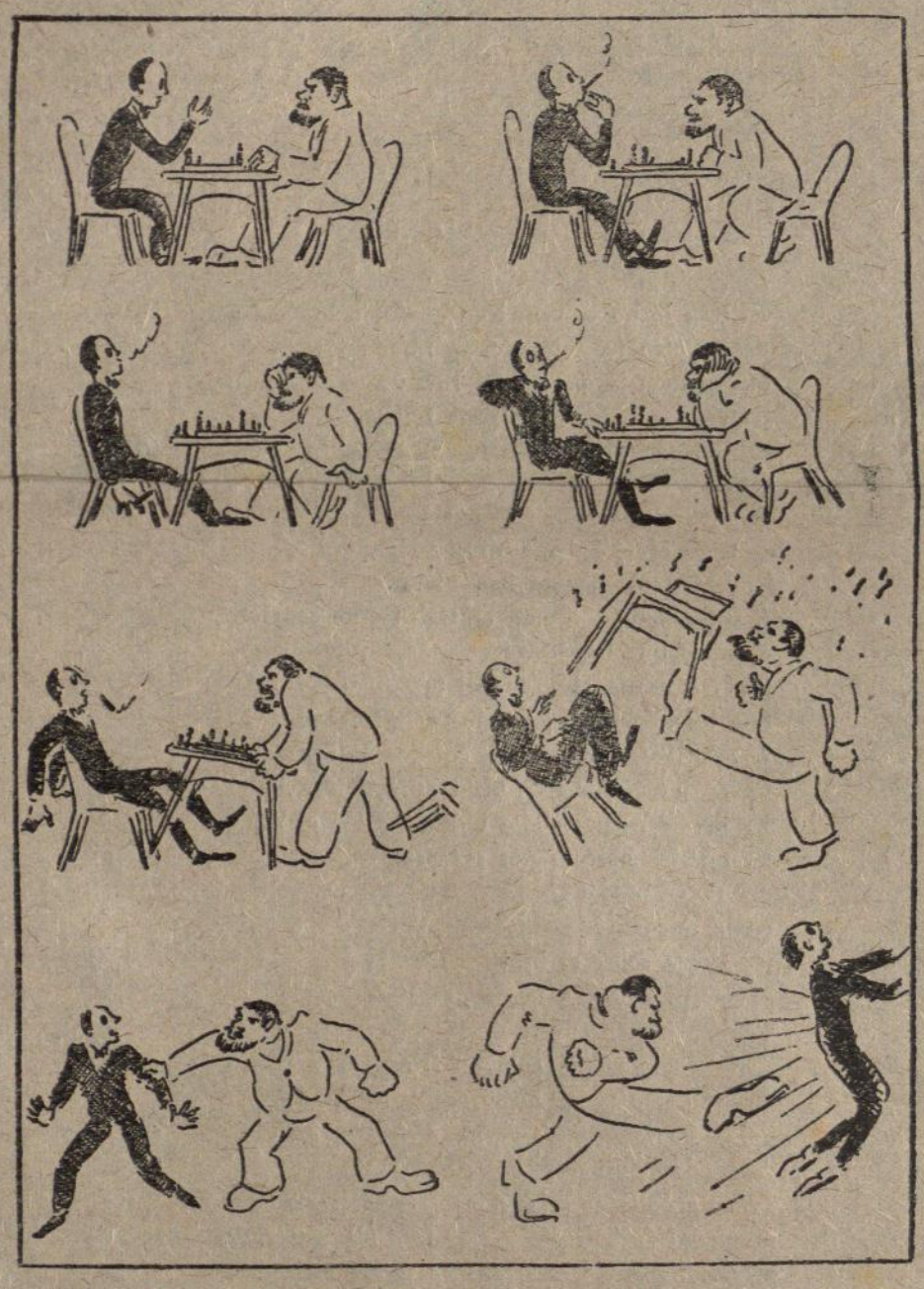
I quan aquesta cerimònia fou acabada, destituí el porter, i recompensà amplament el pescador.

Apa.

FUROR TEUTONICUS

– Dantzig, l'Anschluss i Colònies, per començar!
– Ai, ai, ai! que ja torna a estar "uber alles".....!

–Què passa que fa una colla de dies que aneu amb el rellotge de paret sota el braç?
–Veureu, tinc el de butxaca a adobar...

INEXORABLE

Un cavaller que molt sovint era molestat per un visitant llauna, ordenà al seu criat de no deixar-lo entrar més, i d'avisar-lo amb tota cortesia. No va passar molt de temps que l'empipador subjecte es va presentar, i preguntà si el senyor era a casa.

—No —respongué el criat—, ha sortit.

—Voldria veure la senyora, he de dir-li quelcom.

—També és fora, —replicà el servent.

—Bé, ja l'esperaré. Però com que fa fred, m'agradaria seure vora del foc, en el saló.

El foc també se n'ha anat —respongué l'inexorable servent.

FUNCIONARISME RURAL

L'automobilista. — Quants kilòmetres hi han d'ací al poble, seguint la carretera nova?

El peó caminer. — Per ara cap, perquè encara no han posat les indicacions.

– Veus home? Ja t'ho deia que no usessis encenedor portant el coll de celʼluloide.

UNA RESPOSTA XOCANT

Frederic el Gran sofrí una formidable desfeta a Kolín. Passà el temps, i un dia, en una revista, s'encarà amb un soldat que tenia una profunda cicatriu a la galta, i li va preguntar:

—Amic, en quina baralla de taverna t'has fet aquesta esgarrinxada?

—Me la vaig fer —respongué el soldat— a Kolín, on Vostra Magestat pagà el beure.

– M'haurà de perdonar, avi, però avui tenim visites de compromís i hem de mirar que la casa faci un cert goig.

EN EL RESTAURANT

—Ecolteu, cambrer. Tinc molta gana, i vull fer un bon dinar. Preneu la propina per endavant, i a veure què em recomaneu?

—Que vagi a dinar en un altre restaurant, senyoret.

—::—

En una altra taula, un pagès s'entretenia mastegant l'escuradents.

—No siguis mal educat —li va dir el seu company—. Això no es menja, només es xucla.

CONSELLS DE MARE

—Desenganya't, filla meva; no en treuràs res de tan llegir. Als homes no els agraden les dones sàvies. Més s'estimen que siguin ben ases.

—Pero, mamà; que et penses que tots són com el papà els homes?

–Em darà 20 cèntims de pólvors insecticides.
–Si senyor. ¿Que els vol en una capseta?
–No, no cal, tiri-me'ls vostè mateixa per sobre.

UNA VEGADA PASSA...

Un senyor va deixar vint-i-cinc pessetes a un amic seu per dos o tres dies. Com que estava segur que no les hi tornaria es va proposar de no deixar-n'hi mai més.

Però, veus ací que l'home va tenir una gran sorpresa en veure que les pessetes li eren retornades puntualment.

Passat un mes, el mateix amic tornà. I aquesta vegada necessitava una forta quantitat.

—Ah, no! —li va dir el nostre home—. Que m'enredéssiu una vegada pot passar, però dues, no.

ELS POETES DE LA GUERRA

Tren de soldats

I.—TARDA

Per la finestra del tren
va passant, a glops, la tarda.

El lluny apar que s'animi
sota el fum brut de la màquina
que agita mocadors negres
que fan adéus al paisatge.

I nosaltres fem adéus
dintre el silenci de nacre:
com enyorem la ciutat,
els nostres germans i els pares!

L'estació que és darrera
fa voleiar una campana
que es fon, com en boira fina
es perd el senyal d'un astre.

Retornarem altre cop?
Els meus companys ja no canten.
Quina enyorança us ha mort
els coloms de la paraula?

Podrem retornar tots quan
la guerra sigui acabada?

Monòton ritme del tren;
la teva marxa, que llarga!

(El tren fuig i deixa enrera
l'escalf d'una foradada
on el silenci musica
la seva oda inacabada).

Ai, silenci pastoral
del camp! Què deuen fer a casa?
La mare deu mirar el cel
mentre renta roba blanca.

Per la finestra del tren
va passant, a glops, la tarda.

II.—CREPUSCLE

Mai llisquessis, visió:
tren-hospital que creuaves
amb els ferits plens de benes,
entre un ponent de magrana.

Vares anar-te'n molt lluny,
vers la ciutat estimada.
Com us envejo, ferits:
veureu els fanals i els arbres.

Tots els companys han callat:
n'hi havia un que plorava.
La mort, amb cara de lluna,
espiava des dels aires.

III.—NIT

Ferroviari, què tens
que sembles pres de basarda?
Sota una nit de carbó
tens clavells blancs a les galtes.

Enyores anar pels rails
d'argent de la via làctea,
o bé el disc blanc de la lluna
no dóna pas a tes ànsies?

La vida és tot un enyor:
enyor de les enyorances.

Ramon BECH.

(*Accèssit al millor poema de guerra. Concurs de l'"Agrupació d'Escriptors Catalans"*).

ELLES

El tren ja no es veu. Han quedat a les andanes
de l'estació totes les dones. Hom diria
que el món ha perdut les baranes
i que s'ha estimbat la pena i l'alegria.
Ells viatgen cap a temudes distàncies
de morts verticals,
de plom furiós, de ressonàncies
de terra ofesa i d'apocalipsis d'hospitals.
Poques, molt poques han plorat.
A voltes estigué a punt de trair-les un sanglot,
que prompte fou ofegat
per una rialla absurda del tot.
Són les germanes, les esposes, les mares.
Les de llavi que vol i de cor que no sap;
les de pit madur i de mans no avares;
les de faldes profundes i de mocador al cap.
La mateixa obscura por gregària
del ramat perdut
en la muntanya
les ajunta sobre el brut
paviment. Són una muda pregària
d'ànima i d'entranya.
Romanen immòbils com un fris
esculpit amb pedra nocturna
i silenci gris
de cendra d'urna.
Tenen agonies de colome en llurs cares marcides,
campanes de boira es gronxen en els seus rulls,
gèlides llums les ronden, com feres amansides,
i esquelles de llàgrimes pesen en els seus ulls.
La ciutat les espera amb els seus febrils tumultes,
amb la taula escassa de pa,
amb les nits de sirenes ocultes
i un ocell mort a la mà.
I se n'hi van. Se n'hi van, a poc a poc, totes juntes,
ajudant-se la passa, sostenint-se el cos.
Arrosseguen un llast d'esperances i preguntes
i trepitgen del dia les últimes flors.
Són les germanes, les esposes, les mares.
Les de llavi que vol i de cor que no sap;
Les de pit madur i de mans no avares;
les de faldes profundes i de mocador al cap.

Agustí BARTRA.

(*Premi de l'"Agrupació d'Escriptors Catalans" al millor poema de guerra*).

Germà que vas a la guerra...

Adéu, germà. Te'n vas —el rostre franc,
l'esguard inofensiu—.
quan l'octubre va ofegant els rastres
del fressar càlid de l'estiu
i al cel el bellugueig dels altres
es torna pensatiu.
Te'n vas, i rera teu,
aquell carrer que t'ha vist néixer
va repartint bocins del teu adéu.
I el record teu comença a créixer
com un Déu.
Germà: pels arbres la tardor va espolsant
l'ambre
d'un sol convalescent i fi.
Jo penso en tu, perdut dintre ma cambra
immaculada de fadrí.
Penso en tu i viatjo aquell viatge
infinit per l'Ideal
i m'estenc, com ahir, damunt la platja.
I vibra, al teu record, mar i sorral.
(La nostra mar llatina
profanada per noves i tràgiques fragates
i aquesta sorra fina
regada amb sang per l'odi d'uns pirates).
Esguardo el món i estimo més la nostra
terra,
escollida com enclusa d'una nova
humanitat,
i et veig anar cap a la guerra
amb els ulls oberts i càndids vers la
immortalitat.
Te'n vas
i viuràs tot l'horror del clima
de trinxera, d'obús i de gas,
el dia pesant, la nit prima...
Però el nostre clima,
germà, l'enyoraràs?
Tu no pots enyorar-lo. Tu tens
aquell aire formal
del qui porta enganxada a les dents
la victòria final.
Sota un cel foraster
la metralla, el martiri,
et seran com la llum del carrer
que et recorda tan pur com el lliri.
I en les hores de dol, quan la glassa
del fum envaeix tot l'ambient
i es fa lenta la passa,
tu seràs el ressò més potent
i el més brau combatent
de la raça.
Tornaràs amb uns ulls de perfum
i un fusell de brillants a les mans,
i la Pàtria et dirà que ets la llum
i entraràs en el cor dels infants.
I un bon dia
—germà, jo el veuré—
quan enfilis el llarg del carrer
de la nostra alegria,
el carrer et serà un càlid, perenne llorer
que et farà companyia.
Oh, germà! Si pogués lluitar amb tu,
donar el pit i la sang pel nou món...
Si pogués tenir el braç com el teu, tan
segur...
Els malalts... ¡si ens volguessin al front!
Lluitador d'una causa sagrada,
davant teu m'agenollo, germà.
Catalunya et contempla, abrandada.
Glòria a tu, vencedor del demà!

J. GIMENO-NAVARRO.

AMIC

Publicació quinzenal per a esplai del soldat català de l'Exèrcit de la República editada pels Serveis de Cultura al Front del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

Adreça: Avinguda del 14 d'Abril, 411, 1r.
Tel. 72006 – BARCELONA

Núm 1 — 1 de gener del 1938

G. h
05(46.711 Bar) Amí